

FYODOR MIHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI
Budala

© 2003 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2003-2013, İstanbul (11 baskı)

Идиот

© Önsöz: Liza Knapp, “Introduction to the Idiot. Where, When, and How The Idiot Was Written”, *Dostoevsky’s The Idiot: A Critical Companion*, Northwestern, University Press, 1998.

© Sonsöz: Murray Krieger, “Dostoevsky’s ‘Idiot’: The Curse of Saintliness”, *Dostoevsky: A Collection of Critical Essays*, Printice Hall, Inc., 1962.

İletişim Yayınları 869 • İletişim Klasikleri 15

ISBN-13: 978-975-05-1684-9

© 2015 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1-4. Baskı 2015-2019, İstanbul

5. Baskı 2022, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Edvard Munch, “Melankoli”, 1894

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Cansu Özyurt

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI

Budala

ИДИОТ

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mazlum Beyhan*

LIZA KNAPP'İN ÖNSÖZÜ VE
MURRAY KRIEGER'İN SONSÖZÜYLE

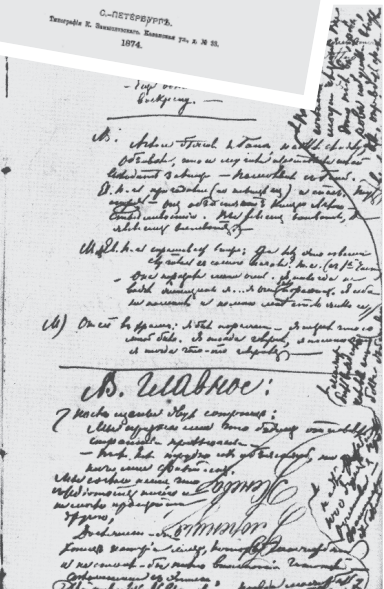
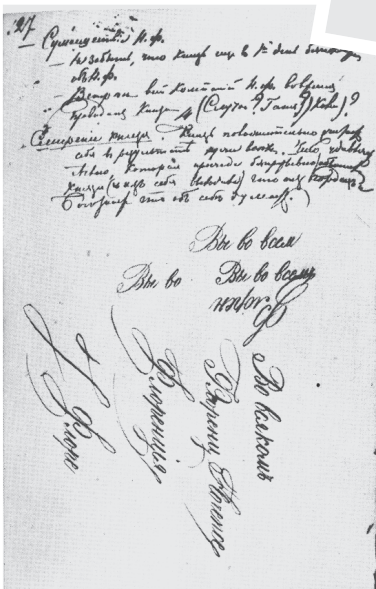
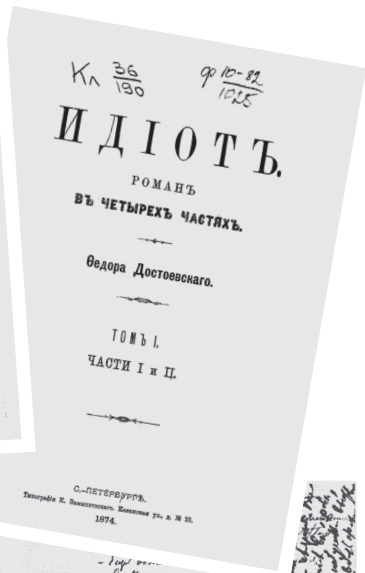
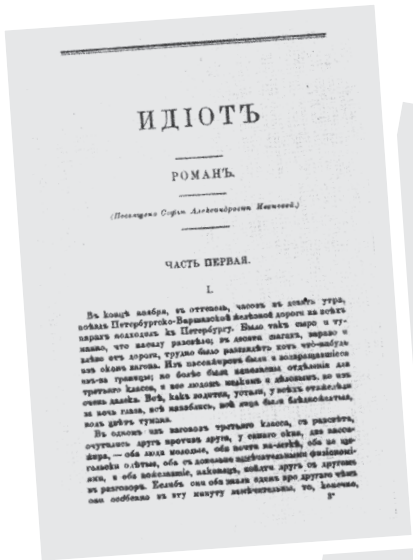
FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI doktor bir babanın oğlu olarak, 11 Kasım 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve alkolik bir baba ile hasta bir anne arasında geçirdi. Küçük yaşta itibaren edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Puşkin, Goethe, Cervantes gibi yazarlarla tanıştı. 1837'de annesini kaybetti ve ertesi yıl St. Petersburg'daki Askeri Mühendislik Okulu'na gönderildi. Babasının ani ve şüpheli ölüm haberini burada aldı. Bu kayıp üzerine bunalıma giren Dostoyevski, 1839 yılında ilk sara nöbetini geçirdi. 1844'te edebiyatla daha yakından ilgilenebilmek için askerlik mesleğinden istifa etti. 1846'da ilk romanı *İnsancıklar* yayımlandı ve edebiyat çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Ne var ki ardından gelen çalışmaları *Öteki* (1846), *Ev Sahibesi* (1847), *Bay Geceler* (1848) aynı başarıyı sağlayamadı ve ilk romanında kendisine destek veren ünlü eleştirmen Belinski'nin alaylarına hedef oldu. Aşırı duyarlı ve sinirli bir kişiliğe sahip olan Dostoyevski bunun üzerine ruhsal çöküntü yaşayarak hastalandı. 1849'da Çar I. Nikola'nın baskıcı yönetimine karşı faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. İnfazın uygulanmasına dakikalar kala, cezası Sibiry'a dört yıl kürek mahkûmiyetine çevrildi. Hapiste okumasına izin verilen tek eser *İncil*'di. Bu süre boyunca etrafını kuşatan, horlanan ve ezilen kesimi yakından tanıma fırsatı buldu. 1854'te serbest bırakıldıktan sonra Semiapalatinsk'te zorunlu kışla hizmetine gönderildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857'de yoksul ve dul Marya Dimitriyevna İsayeva ile kendisine mutluluk getirmeyen bir evlilik yaptı. Edebiyata dönüşü *Amcannın Rüyası* (1859) isimli, mizah öğeleri barındıran Gogolvari öyküyle oldu. Aynı yıl yayımladığı kısa romanı *Stepançikovo Köyü ve Sakinleri* (1859) de istediği ilgiyi göremedi. 1860'ta tefrika edilen ve toplum dışına itilmiş kişilerin anlatıldığı *Ölü Bir Evden Hatıralar* ile kendini edebiyat çevrelerine tekrar kabul ettirdi. Tolstoy ve Turgenev'in övdüğü eser Sibiry'a'daki mahkûmiyetinden derin izler taşıyordu. 1861'de ağabeyiyle birlikte *Zaman (Vremya)* adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu dergide Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazıları yayımlandı. Ardından, eleştirmenlerin sert tepkilerine sebep olan fakat okur tarafından beğeniyile karşılanan *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* yayımlandı. Yoğun çalışma temposu nedeniyle sağlığı bozulan Dostoyevski, doktorunun tavsiyesi üzerine 1862'de hayalini kurduğu Avrupa seyahatine çıktı. Fransa, İngiltere ve İtalya'yı kapsayan bu kısa gezinin ardından, 1863'te Batı kültürünü eleştirdiği *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları'nı* kaleme aldı. Aynı yıl yayımlanan bir yazı sebebiyle dergisi kapatılınca yeniden mali krize sürüklendi. Maddi sıkıntılardan kurtulma umuduyla Almanya, Wiesbaden'e kumar oynamaya ve bir süredir ilişki yaşadığı Polina Suslova ile buluşmaya gitti. Birkaç yıl sonra yayımladığı *Kumarbaz* bu dönemde yaşadığı büyük yıkımları anlatır. 1864'te Rusya'ya döndükten sonra ağabeyiyle *Çağ (Epoha)* adında yeni bir dergi çıkardı ve *Yeraltından Notlar*'ı burada tefrika etmeye başladı. Aynı yıl karısını ve ağabeyini kaybetti. Bunu izleyen on yıl boyunca, Dostoyevski art arda *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Cinler* (1872), *Delikanlı* (1875) gibi yapıtlarını kaleme aldı. Sürekli borç baskısı altında yaşayan ve alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha hızlı çalışmak için işe aldığı yirmi yarındaki sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina'yla, karısının ölümünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Bu evlilikten doğan kızı üç aylıkken ölünce derin bir sarsıntı yaşadı ve deliliğin eşğine kadar sürüklendi. Bu dönemde yoksulluk, sara nöbetleri ve kumar tutkusuyula boğuştu. 1874'te solunum yetmezliği tedavisi için bir süreliğine Almanya'ya gitti. 1880'de Puşkin anıtının açılışında konuşma yapmak üzere Moskova'ya davet edildi; konuşması hem halk üzerinde hem de edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı. Yazarlık hayatı boyunca işlediği önemli temaları bir araya getirdiği *Karamazov Kardeşler*'i ölümüne üç ay kala tamamladı. Dostoyevski 9 Şubat 1881'de St. Petersburg'da hayatını kaybetti. Kalabalık bir halk kitle-sinin katıldığı cenaze töreninin ardından, Tihvin Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
<i>BUDALA</i> 'NIN YAZILIŞI ÜZERİNE / LIZA KNAPP	25

Budala

<i>Birinci Bölüm</i>	47
<i>İkinci Bölüm</i>	253
<i>Üçüncü Bölüm</i>	419
<i>Dördüncü Bölüm</i>	573
SONSÖZ	
DOSTOYEVSKİ'NİN <i>BUDALA</i> 'Sİ: AZIZLIĞIN LANETİ / MURRAY KRIEGER	753

Budala'nın tefrika edildiği *Russkoye Slovo* (Rus Sözü) dergisinin ilk sayfası (Ocak 1868), kitabın ilk baskısının kapağı (1874) ve kitabın çalışma notlarından sayfalar.

Aleksey Ushin'in *Budala*
için yaptığı çizimler.

Birinci Bölüm

I

Kasım sonlarında buzların eridiği nemli ve sisli bir günde Petersburg-Varşova treni var hızıyla Petersburg'a doğru yol alıyordu. Hava öyle nemli ve sisliydi ki, saat dokuza geldiği halde ortalık tam ağarmamış gibiydi; yoğun sisten vagon pencerelerinin on metre ötesinde bile bir karartı seçebilmek mümkün değildi. Yolcular arasında yurtdışından gelenler de vardı gerçi ama çoğunluk, özellikle de üçüncü mevki vagonlarını dolduran kesim, trene Rusya içlerinden binmiş tüccar esnaf takımından oluşuyordu. Hemen herkes yorgundu, üşümüştü, herkesin gözkapaklarında zorlu gecenin ağırlığı seziliyordu; ve sisin aklığından olacak, herkesin yüzü olduğundan da solgun görünüyordu.

Ortalık biraz daha aydınlanınca, üçüncü mevki vagonlarından birinde, pencere kenarında iki yolcunun karşılıklı oturmakta olduğu seçildi: İkisi de gençti yolcuların, ikisinin de hemen hiç bagajı yoktu, ikisinin de giyimi sadeydi, ikisinin de ilginç yüz ifadeleri vardı ve nihayet ikisinin de birbiriyle konuşmaya can attığı görülüyordu. Birbirlerini tanısalar ve şu dakikada kendilerini ilginç kılan şeyin ne olduğu bilselerdi, onları bu Petersburg-Varşova treninin üçüncü mevki vagonunda karşı karşıya getiren rastlantıya

şaşıracaklarına kuşku yoktu. Yolculardan biri yirmi yedi yaşında kadardı; orta boylu sayılırdı; siyah denebilecek kıvrıkcık saçları vardı, ela gözleri ufaktı ama kor gibi yanıyordu. Elmacık kemikleri çıkık, burnu irice ve basıktı; ince dudaklarında durmaksızın küstah, alaycı, hatta kötücül bir gülümseme geziniyordu; ama alnı açık, geniştı ve yüzünün alt bölümünün iticiliğini bu güzel alnı örtüyordu. Bu yüzün en dikkat çekici yanı, ölü solgunluğu; bu solgunluk güçlü, sağlam bir yapısı olan delikanlıya ağır bir hastalıktan yeni kalkmış birinin bitkin havasını veriyordu; bir de acı veren müthiş bir tutku. Yüzünün solgunluğu, o küstah, alaycı gülümsemesi ve sert, kendini beğenmiş bakışlarıyla hiç uyuşmayan müthiş bir tutkululuk veriyordu ona. İçi kuzu postuyla kaplı, onu çok sıcak tuttuğu belli olan bol bir gocuk vardı üzerinde; nemli Rus kırım gecesine hazırlıksız yakalandığı belli olan komşusu ıslak gecenin ısıracı okşayışlarını gece boyunca sırtında duyarken, o sıcacık kürküne sımsıkı sarınmış, hiç üşümemişti. Berikinin üzerinde kalınca bir kumaştan, kolsuz, kocaman kukuletalı, harmaniye, pelelerin benzeri bol bir giysi vardı; kışın İsviçre ya da Kuzey İtalya'da dolaşan gezginlerin giydiği türden bir giysiydi bu; ancak Eydtkuhnen'den¹ Petersburg'a kadar olan bu uç bölgelerde fazla işe yaraması mümkün değildi.

Pelerinli genç de yirmi altı-yirmi yedi yaşlarında gösteriyordu. Boyu ortadan az uzundu; saçları beyaza yakın sarı ve çok gürdü; çökük yanaklarında nerdeyse beyaz, sivri bir sakal belli belirsiz seçiliyordu. Gözleri masmavi, kocaman; bakışları sabitti; belli belirsiz bir sükûnetin yanısıra, saralılarnkı gibi tuhaf, ağır bir anlamla yüklüdü bu bakışlar. Aslında zarif, oldukça hoş bir yüzü vardı delikanlının ama epeyce soluk bir yüzdü bu, hatta şu anda soğuktan mosmor görünüyordu. Kucağında, rengi atmış eski bir fular-dan küçük bir çıkın vardı ve galiba bütün eşyası da bundan ibaretti. Ayağında kalın tabanlı, yüksek ökçeli, Rus işi olmayan ayak-kabılar vardı. Gocuğuna sımsıkı sarınmış olan kara saçlı komşu, biraz da yapacak başka bir iş olmadığından bütün bu ayrıntıları ince ince süzdükten sonra, yakınlarının uğradığı felaket karşısında haz duyan densizlerin alaycı gülümsemesiyle:

1 Prusya-Rusya sınırında bir istasyon – ç.n.

“Çok mu soğuk?” dedi damdan düşer gibi ve keyifle arkasına yaslandı.

Sarışın olan, hep bu anı, bir konuşmanın başlamasını bekliyor-muşçasına, hiç bekletmeden:

“Çok!” diye karşılık verdi. “Üstelik de buzlar çözülürken böyle... ya bir de karakış olsaydı?.. Havalarımızı unutmuşum sanki... kışın bizde ne kadar soğuk olduğunu.”

“Yurtdışından mı geliyorsunuz?”

“Öyle, İsviçre'den.”

Kara saçlı bir hayret ışıltısı çalıp, hafiften kikirdedi:

“Vay be! Ta nerden!”

Konuşma başlamıştı. İsviçre işi pelerinli sarışın delikanlı, yol arkadaşının çoğu epeyce yersiz, hatta basbayağı senlibenli sorularına istekle karşılık veriyor, soruların yersizliğinin hiç ayırında değilmiş gibi görünüyordu. Bu arada, soruları yanıtlarken, gerçekten de dört yılı aşkın süredir Avrupa'da olduğunu; titreme ve çırpınmalarla seyreden, saraya benzer tuhaf bir sinir hastalığı nedeniyle yurtdışına gönderildiğini açıkladı. Onu dinlerken, kara saçlı birkaç kez bıyık altından gülümsemişti; “nasıl, iyileştiniz mi bari?” sorusuna, “hayır, iyileşemedim” yanıtını alınca ise, açıkça gülmüş, sonra da:

“Desenize boşa gitti paracıklarımız!” demişti. “Biz Ruslar neden-se yabancı hekimlere körü körüne inanırız.”

“Doğru söze ne denir!” diye atıldı, yanlarında oturan, zevksiz giyimli, kırk yaşlarında kadar gösteren, çöpür yüzlü, kırmızı burunlu, memura benzer adam. “Rusları kendilerine çekmeyi iyi biliyor adamlar!”

İsviçre hekimliğinin konuğu olan hasta tatlı, barıştıcı bir sesle:

“Korkarım benim örneğimde yanılıyorsunuz,” dedi. “Herkesin durumunu bilmediğim için, bu konuda herhangi bir tartışmaya giremem kuşkusuz ama benim doktorum yaklaşık iki yıl karşılıksız bakımımı üstlendiği gibi, elindeki son kuruşlarımı da Rusya'ya dönüştürm için yol parası olarak verdi.”

“Yani paranızı ödeyecek kimseniz yok muydu?” diye sordu kara saçlı.

“Yoktu. Oradaki harcamalarımı karşılayan Bay Pavlişçev iki yıl önce ölünce, General Yepançin'in eşine bir mektup yazdım; kendi-

si uzaktan akrabam olur; ancak bir yanıt alamayınca, çaresiz dönmek zorunda kaldım.”

“Nereye dönüyorsunuz peki?”

“Yani nerde kalacağımı mı soruyorsunuz? Henüz bilmiyorum. Doğrusunu isterseniz...”

“Yani daha bir karar vermedim mi demek istiyorsunuz?”

Kara saçlıyla memur kılıklı katılırcasına gülmeye başlamışlardı.

“Varınız yoğunuz da şu çıkın Allah bilir?” dedi sonunda kara saçlı.

Memur kılıklı da nerdeyse zevkten dört köşe:

“Kalıbımı basarım ki öyle!” dedi. “Yani, evet, her ne kadar fakirlik ayıp değilse de, kendisinin yük vagonlarında falan da herhangi bir bagajı bulunduğunu sanmıyorum.”

Evet, öyleymiş; sarışın delikanlı hiç bekletmeden onlara hak verdi, tahminlerinin doğru olduğunu söyledi.

Memur kılıklı, çatlayasıya güldükten sonra:

“Elinizdeki şu çıkının da,” dedi “büsbütün işe yaramaz bir şey olduğunu söyleyemeyiz (ilginçtir: sonunda çıkın sahibi de yol arkadaşları gibi gülmeye başlamış, onun gülüşü, berikilerin kahkahalarının büsbütün şiddetlenmesine yol açmıştı). Her ne kadar içinin düka altınları, Napoléonlar, Frederichler, Hollanda altınları gibi, ayağımızdaki yabancı işi getrlerinizin ilham edebileceği, yabancı altınlarla dolu olmadığı belliyse de, General Yepançin’in eşinin akrabası olan birine ait olması dolayısıyla çıkının belli bir değerinin olduğu yadsınamaz... tabii, eğer gerçekten General’in eşinin akrabası iseniz... zira dalgınlıktan insanlar yanılabilirler... ve dalgınlık da... aşırı hayal gücü olanlarda pek sık görülen bir durumdur.”

“Yine çok iyi tahmin ettiniz!” diye atıldı sarışın delikanlı. “Çok haklısınız... Büyük olasılıkla burada yanılan benim. Yani Bayan General’le akrabamız o kadar uzaktan ki, buna akrabalık diyebilmek çok zor. O bakımdan, İsviçre’den yazdığım mektubu yanıtlamamasına hiç şaşırmadım. Başka ne beklenebilirdi ki?”

“Demek oluyor ki, posta için harcadığımız paracıklar da boşa gitmiş. Evet... Yine de... hiç değilse saflık ve içtenliğinizin övgüye değer olduğunu belirtmeliyim. General Yepançin’e gelince... kendisini tanırız... toplumca tanınmış biridir. Sizin İsviçre’de bakımınızı üstlenen müteveffa Pavlişçev’e gelince, onu da tanırız; tabii eğer

aymı kişiden, yani Nikolay Andreyeviç Pavlişçev'den söz ediyor-sak... çünkü iki kuzendirler kendileri ve öbür Nikolay Andreyeviç şu anda Kırım'da yaşıyor; bizim sözünü etmekte olduğumuz, müteveffa Nikolay Andreyeviç ise üst tabakayla ilişkileri olan son derece saygıdeğer bir insandı... ve bir vakitler dört bin dolayında canı vardı kendisinin...”

“Evet evet, o Nikolay Andreyeviç Pavlişçev!” diye atıldı sarışın delikanlı ve merak dolu mavi gözlerini her şeyi bilen adama dikti.

Toplumun bazı kesimlerinde zaman zaman, hatta sıklıkla rastlanır, böyle her şeyi bilen tiplere. Bunlar her şeyi bilirler, çünkü zekâ ve yeteneklerinden fıskıran ele avuca sığmaz kıpırdak merakları tek bir noktaya yönelmiştir; kuşkusuz, çağdaş bir düşünürce de belirtilebileceği gibi, bu durum daha önemli, yaşamsal nitekte ilgilerin bulunmayışının bir sonucudur. Aslında bu “her şeyi bilme”nin, sınırsız bir alanı içerdiği sanılmamalıdır; tam tersine: falanca nerde çalışır, kimleri tanır-kimleri tanımaz, ne kadar malı mülkü vardır, vaktiyle nerede valilik yapmıştır, kiminle evlidir, evlenirken karısı ne kadar drahome getirmiştir, kuzenleri kimlerdir, kuzenlerinin kuzenleri, onların dış kapılarının mandalları kimlerdir...vb.vb. gibi bilgilerle sınırlıdır bu “her şey.” Her şeyi bilenler, çoğunlukla dirsekleri eprimiş giysiler giyer ve ayda on yedi ruble kadar maaş alırlar. Haklarında bunca şey bildikleri insanlar, kuşkusuz, onların hangi güdüyle kendileri hakkında bu kadar çok bilgi edinme gereksinimi duyduklarını asla anlayamazlar; oysa her şeyi bilenler kendi bilgilerini gerçek bilime eş tutar, bunun sonucu olarak da kendilerine en yüksek düzeyde saygı duyar, tam bir ruhsal doyum içinde olurlar. Bütün bu konuşma sırasında kara saçlı genç esnemiş, vagon penceresinden boş boş bakmış ve yolculuğunun bir an önce sona ermesi için sabırsızlanmıştı. Dalgın gibiydi sanki, hatta epeyce bir dalgın gibiydi: Dinliyor ama duymuyor, bakıyor ama görmüyor, gülüyor ama neye güldüğünü kendi de anlamıyor gibiydi. Doğrusu, oldukça tuhaftı durumu.

Kırmızı yüzlü, memur kılıklı adam, çıkınlı sarışın delikanlıya:

“Affedersiniz ama acaba kiminle müşerref oluyorum?” dedi.

Sarışın genç, sorunun bitmesini bile beklemeden, bir solukta:

“Ben Prens Lev Nikolayeviç Mışkin,” dedi.

“Prens Mışkin? Lev Nikolayeviç?” diye yineledi memur dalgın dalgın. “Çıkaramadım... hatta daha önce hiç duymadım bile diyebilirim... Yani tarihsel bir ad olarak demek istiyorum... Karamzin Tarihi’nde herhalde geçiyordur Mışkin adı... ancak böyle tarihsel adlara hiç rastlanmaz oldu artık; tümüyle silinip gittiler yeryüzünden sanki.”

“Evet, evet,” diye atıldı hemen Prens. “Mışkinler de, beni saymazsanız, tümüyle yok oldular; sanırım ben sonuncularıyım. Dedelerimizin dedeleri, sarayın iltifatına mazhar olmuş asker köylülermiş. Benim babam askeri okulu bitirdikten sonra orduda üsteğmen olarak hizmet etmiş. Öte yandan, General Yepançin’in eşinin, Prens Mışkinler soyuyla olan yakınlığının nerden geldiğini de anlayabilmiş değilim... ki o da soyunun sonuncusu sayılır bir tür...”

“Soyunun sonuncusu sayılır bir tür, ha! Hah-hah-ha! Doğrusu çok güzel!” diye kıkırdedi, memur.

Kara saçlı da gülümsedi. Sarı saçlı, ağzından kelime oyununa benzer bir sözün çıkmış olmasına şaşırmış gibiydi.

“Düşünerek söylediğim bir söz değildi,” diye açıklamaya girişti hemen.

Pek bir keyiflenmişe benzeyen memur kılıklı:

“Tabii, canım, tabii!” diye evetledi onu.

“İsviçre’deyken, o profesörün yanında, bilim de öğrenmişsinizdir herhalde, Prens?” diye sordu birden kara saçlı.

“Evet... öğrendim diyebilirim...”

“Bense hiçbir zaman hiçbir şey öğrenemedim.”

“Aslına bakarsanız benim de pek bir şey öğrendiğim söylenemez,” dedi Prens, özür diler gibi. “Hastalığım nedeniyle sistemli bir öğrenim görmeme izin vermedi doktorlar.”

“Rogojinleri tanır mısınız?”

“Hayır, tanımam. Aslında pek az tanıdığım var Rusya’da. Sakın siz Rogojin olmayasınız?”

“Evet, adım Rogojin, Parfyon Rogojin.”

“Parfyon mu?...” diye atıldı memur; sonra yüzünde aşırı bir saygı ifadesiyle: “Yani siz... Rogojin ailesinden misiniz?”

Baştan beri yalnızca Prens’le konuşan ve kırmızı yüzlü memura tek bir söz söylemeyen kara saçlı:

“Evet!” diye kestirip attı kısaca.

“İyi ama... bu nasıl olur?” diye kekeleydi memur; donakalmış gibiydi; gözleri yuvalarından uğramıştı... Hem saygı hem korku ifadesi vardı yüzünde. “Demek siz... yedi göbekten soylu... Semyon Parfyonoviç Rogojin’in oğlusunuz... Geride tamı tamına iki buçuk milyonluk bir servet bırakarak bir ay önce vefat eden o saygın, onurlu, büyük insanın?”

Kara saçlı, bu kez de memurun yüzüne bakmaya gönül indirmeden:

“İyi de, sen nerden biliyorsun bıraktığı servetin tam iki buçuk milyon olduğunu?” dedi.

Sonra gözüyle Prens’e memuru göstererek:

“Görüyorsunuz değil mi?” diye sürdürdü. “Kokuyu alır almaz nasıl yalakalık etmeye başladı? Babamın bir ay önce öldüğü doğru; ben de bu süre içinde sürünüp durduğum Pskov’dan, gördüğünüz şu yırtık çizme, şu perişan üst başla yollara düştüm. Ne ağabeyim olacak alçak, ne de annem tek kapık para yollamadıkları gibi babamın öldüğünü bile haber vermediler! Köpek kadar değerim yok gözlerinde. Pskov’da tam bir ay hummadan kıvrandım.

“İyi de, şimdi en azından bir milyon küsuru cebe indireceksiniz,” dedi memur. Sonra ellerini çırparak, “Aman yarabbim, paraya bak!” diye ekledi.

Rogojin yeniden başıyla memuru işaret ederek, Prens’e:

“İyi ama ona ne oluyor, Allah aşkına!” dedi. “İsterse amuda kalkıp dolansın çevremde, kendisine tek kapık koklatmaya niyetim yok.”

“Tam da öyle yapacağım efendimiz; hep ellerimin üzerinde dolanacağım çevrenizde.”

“Bir hafta gece gündüz öyle amutta dolaşsan yine de metelik koparamazsın benden.”

“Olsun! Olsun! Ben yine hep ellerimin üzerinde dolaşacağım çevrenizde. Karımı, çoluğumu çocuğumu terk edip önünüzde dans edeceğim. ‘Öv onu! Öv onu!’ diyeceğim kendime durmadan.”

Kara saçlı tükürür gibi yaparak:

“Tuh, sana rezil herif!” dedi. Sonra Prens’e dönerek: “Beş hafta önce baba evinden kaçıp Pskov’a, halamın yanına giderken be-

nim de Şu sizin ıkmn gibi ıkından başka hiçbir Şey yoktu yanmda. Ben Pskov'da hummadan kıvranırken, babam da beyin inmesinden ölmüŐ. IŐıklar içinde yatsın rahmetli; ancak sağ kalsaydı kesin beni öldürürdü. İnanın bana Prens, Pskov'a kamasaydım eğer çoktan iŐimi bitirmiŐti.

KarŐısındaki gocuklu milyoneri aŐađıdan yukarıya dikkatle süzen Prens:

“Herhalde çok kızdırdınız kendisini?” dedi.

Pek çok kiŐi için büyük bir ilgi konusu olabilecek milyonluk miras değildi, Prens'in muhatabında ilgisini çeken; bundan çok daha başka Őeylerdi. Öte yandan Rogojin de Prens'e duygusal değil, mekanik diyebileceğimiz nedenlerle bir konuşma arkadaŐı olarak dört elle sarılmıŐtı; yani amacı ona duygularını içtenlikle açmak, bunları onunla paylaŐmak değil; bakıŐlarını, düşüncelerini rastgele Őeylere yönelterek heyecanını bastırabilmek, en azından çoŐkuyla akan duygularının yatağını deđiŐtirebilmektir. Sayıkladığımı değilse bile, hâla geçirdiği hummanın etkisi altında olduğunu düŐündürecek bir hali vardı. Memura gelince, soluğunu tutmuŐ, dikkatten kaskatı kesilmiŐti: Rogojin'in ağzından dökülen her sözcüğü birer mücevhermiŐ gibi anında yakalıyordu.

“Doğrusunu isterseniz, evet, çok kızmıŐtı,” dedi Rogojin. “Haklıydı da belki kızmakta. Ama ben en fazla ağabeyime ierliyorum. Annemin elinden bir Şey gelmez... yaŐlı kadın... Gününü takvimden ermiŐlerin yaŐam öykülerini okumakla, kendi gibi yaŐlı kadınlarla gevezelik etmekle geçirir. Ama ağabeyim niye bildirmedir bana babamın ölümünü? Ah, anlıyorum. O sıralar ben kendimde değildim ki... Dediklerine göre bana telgraf çekmiŐler, ama telgraf halamın eline geçmiŐ. Hala da hala hani... otuz yıldır dul ve sabahtan akŐama dek birtakım divanelerle oturur kalkar; rahibeden bin beter bir yaŐamı var. Telgrafi görünce öyle bir korkmuŐ ki, açmadan götürüp karakola bırakmıŐ. Hâla orada durur. Bereket versin, Vasili Vasiliyevi'ten aldığım bir mektup her Şeyi açıklıyordu. Pederin tabutu üzerine örtülen örtünün altın sırma pskllerini bile kesmiŐ geceleyin bizim birader, bunlar uvalla para eder diyerek. Bu suçu yüzünden istesem onu Sibirya'ya sürdürürüm, çünkü kutsallığı çiğnemekten başka bir Şey değil bu yaptığı.” Sözlerinin burasında me-